

24 juni 2022

Noodzaak betrokkenheid Nederlandse industrie bij aanschaf en instandhouding onderzeeboten.

Gouden driehoek

Defensie staat aan de vooravond van een grote transitie die nodig is voor het toekomstbestendig maken van de krijgsmacht. Dit is van groot belang voor het realiseren van veiligheid binnen en buiten onze landsgrenzen en om onze verantwoordelijkheden na te komen binnen de Europese samenwerking en het NAVO-bondgenootschap. Met de extra middelen die dit kabinet heeft vrijgemaakt, kan er worden gewerkt aan het verbeteren van het loongebouw en de IT-infrastructuur, wordt ingezet op het wegwerken van achterstallig onderhoud en wordt er nieuw materieel aangeschaft.

In de Defensie Industrie Strategie 2018 (DIS) wordt erkend dat een stabiele Nederlandse basis van kennisinstellingen en bedrijven nodig is om ervoor te zorgen dat Nederland de juiste militaire kennis, technologie en capaciteiten kan behouden en versterken.¹ Die basis is ook nodig om een rol van betekenis te kunnen spelen in de samenwerking met andere landen. Zij is bovenal belangrijk om onze militairen in staat te stellen hun belangrijke werk gedurende de gehele levensduur van een wapensysteem veilig en goed uit te kunnen uitvoeren. Ook de Defensievisie 2035 merkt op dat een sterke technologische en industriële basis bijdraagt aan de strategische autonomie op nationaal niveau.²

Defensie, bedrijfsleven en kennisinstellingen – de Gouden Driehoek – werken veel en succesvol met elkaar samen, wat ook een grote bijdrage levert aan de Nederlandse strategische autonomie en veiligheid. Deze hoogtechnologische innovaties bij Defensie hebben tegelijkertijd ook een economische waarde door *spin-off* en *spill-over* effecten naar andere sectoren. Dit sluit naadloos aan bij de uitgangspunten van de DIS en de daarin genoemde prioritaire technologiegebieden.

Voor het behoud en de versterking van een stabiele Nederlandse Defensie Technologische en Industriële Basis (NLDTIB), is het noodzakelijk dat de Nederlandse Gouden Driehoek zoveel mogelijk wordt betrokken bij het ontwerp, de ontwikkeling, bouw en instandhouding van nieuw materieel. Op deze manier behoudt het Nederlandse bedrijfsleven de kennis en kunde om een belangrijke partner binnen de Gouden Driehoek te blijven. **Met name op gebied van de Nederlandse niche-capaciteiten is een nauwe samenwerking binnen deze driehoek waardevol, deze expertises zijn wereldwijd immers beperkt beschikbaar.**

Vervanging onderzeeboten

De Nederlandse onderzeebootcapaciteit is zo'n belangrijke niche-capaciteit. De bouw en instandhouding van de onderzeeboten van de huidige Walrusklasse zijn een toonbeeld van het succes van de Gouden Driehoek: samen ontwerpen, samen bouwen, samen onderhouden en aanpassen aan de laatste stand van de techniek.

¹ [Defensie Industrie Strategie 2018](#).

² [Defensievisie 2035](#), p. 10.

Uw Kamer is zich goed bewust van het belang van een stabiele NLDTIB op het gebied van de vervanging van de onderzeeboten. Met de moties Bruins Slot c.s.³, Van Wijngaarden c.s.⁴ en Stoffer c.s.⁵ heeft de Kamer het kabinet dan ook meermaals opgeroepen om de Nederlandse maritieme maakindustrie zoveel en volledig mogelijk bij de gehele levensfase van de nieuwe onderzeeboten (van ontwerp t/m instandhouding) te betrekken.

Uit de Voortgangsrapportage vervanging onderzeebotencapaciteit 2022 blijkt dat er geen harde eisen worden gesteld aan de betrokkenheid van de Nederlandse Defensie Industrie bij dit project op het gebied van de hoogwaardige technologische onderdelen en kritische systemen die van belang zijn voor de strategische autonomie.

Daarnaast blijkt dat is gekozen om de onderhandelingen over de aanschaf en instandhouding van de nieuwe onderzeeboten van elkaar los te koppelen en wordt verwacht dat de eerste twee boten iets vervroegd in dienst kunnen worden gesteld (2034-2037 i.p.v. 2035-2038).⁶ Er worden pas nadere contractuele afspraken over de instandhouding gemaakt na de ondertekening van het aanschafcontract met de winnende werf. Daarin beoogt Defensie voldoende waarborgen vast te leggen om de instandhouding vanuit de regierol in Den Helder duurzaam vorm te geven, bijvoorbeeld door afspraken over intellectuele eigendomsrechten en infrastructuur.

Bovenstaande aanpak levert de volgende risico's op voor de betrokkenheid van de Nederlandse industrie en het behoud en ontwikkeling van de stabiele NLDTIB op deze cruciale niche-capaciteit:

- A. Door bij de aanschaf geen harde eisen te stellen over de betrokkenheid van de Nederlandse industrie op het gebied van hoogwaardige technologie kan de Nederlandse (toeleverings-) industrie mogelijk pas aanhaken vanaf het moment van de instandhouding van de boten (rond 2040).
- B. Hierdoor ontstaat een reële kans dat de maritieme maakindustrie (bestaande uit veel mkb-bedrijven) de bestaande kennis en kunde die nodig is op het gebied van instandhouding niet zo lang bij zich weet te houden en dus tegen die tijd niet meer in staat is om hier een rol van betekenis te kunnen spelen.
- C. Daarnaast is het zonder intensieve betrokkenheid bij ontwikkeling en bouw, nagenoeg onmogelijk om voldoende kennis te ontwikkelen en op te bouwen om een rol te kunnen spelen bij de instandhouding en het upgraden van technologische onderdelen en kritische systemen.
- D. Daarbij zorgt het loskoppelen van de afspraken rondom aanschaf van de instandhouding dat de buitenlandse werf van keuze na het gunnen van het contract voor de bouw weinig stimulans meer heeft om op hoogtechnologische systemen de Nederlandse industrie en toeleveranciers te betrekken.

Het is dan ook van groot belang voor de betrokkenheid van de Nederlandse Defensie industrie, en een stabiele NLDTIB in de toekomst, dat er maatregelen genomen worden om aan de voorkant van het project zoveel mogelijk garanties in het proces in te bouwen.

³ [Kamerstuk 31125, nr. 96](#), over accommoderen van de ontwikkeling van onderzeeboten binnen de gouden driehoek.

⁴ [Kamerstuk 35925-X-43](#), over zorgen voor borging van het wezenlijk nationaal veiligheidsbelang en strategische autonomie.

⁵ [Kamerstuk 35925-X-36](#), over de Nederlandse maritieme industrie zo veel mogelijk betrekken bij ontwerp, ontwikkeling, bouw en instandhouding van de onderzeeboten.

⁶ [Kamerstuk 34225-35](#), p. 7.

Voldoende kennis beschikbaar

De huidige instandhouding van de Walrusklasse door de Nederlandse industrie toont aan dat er op cruciale onderdelen voldoende kennis in huis is om relevante bijdragen te leveren aan dit project. Het NIDV/Dutch Underwater Knowledge Center heeft een Ambitiedocument opgesteld en gedeeld met Defensie en EZK en de drie kandidaat werven, waarin de aanwezige kennis en kunde van de Nederlandse industrie wordt beschreven. Betrokken partijen zijn dus op de hoogte dat de Nederlandse maritieme industrie een belangrijke rol kan spelen in de ontwikkeling, productie en instandhouding inzake hoogtechnologische onderdelen en kritische systemen van de nieuwe onderzeeboten.

Gezien het bredere belang van de stabiele NLDITB, voor de strategische autonomie, het economisch belang van de maritieme sector en de *'spill-over'* en *'spin-off'* effecten van innovatie op gebied van hoogwaardige technologie, roepen VNO-NCW, NMT, NIDV en FME op **de betrokkenheid van het Nederlandse bedrijfsleven (met name het mkb) al bij de aanschaf steviger te borgen op het gebied van hoogwaardige technologische onderdelen en kritische systemen. Daarbij hoort bijzondere aandacht voor de risico's die ontstaan door de ontkoppeling van aanschaf en instandhouding en het nemen van adequate mitigerende maatregelen om te voorkomen dat deze risico's werkelijkheid worden.**

Hans Hillen
Voorzitter NIDV

Bas Ort
Voorzitter NMT

Theo Henrar
Voorzitter FME

Ingrid Thijssen
Voorzitter VNO-NCW